

3 AANBEVELINGEN AANVULLEND VOOR SPECIFIEKE FTP'S

In hoofdstuk 3 staan de definities van de FTP's die deel uit maken van de medicatiebewaking. Deze FTP's zijn: dubbelmedicatie, cumulatie bijwerking, interactie, ongeschikte toedieningsvorm, obsoleete therapie, contra-indicatie, overgevoeligheid, doseringsprobleem, ontbreken preventieve medicatie en afwijkende labwaarde. In dit hoofdstuk staan aanbevelingen voor de uitvoering van de medicatiebewaking van deze FTP's. Deze zijn aanvullend op de uitvoering beschreven in hoofdstuk 2.

3.1 DUBBELMEDICATIE

Definitie

Het FTP dubbelmedicatie betekent dat een patiënt gelijktijdig twee of meer geneesmiddelen met dezelfde werkzame stof of twee of meer geneesmiddelen uit eenzelfde farmacotherapeutische klasse gebruikt [noot 10 definitie FTP dubbelmedicatie].

Signaleren

De apotheker signaleert dubbelmedicatie middels de medicatiebewakingsmodule in onder meer de volgende situaties:

- Bij het voorschrijven van een geneesmiddel uit eenzelfde farmacotherapeutische klasse als een geneesmiddel dat de patiënt reeds in gebruik heeft. Hierbij bestaat het risico dat de patiënt start met een nieuw geneesmiddel maar onbedoeld het oude geneesmiddel nog blijft gebruiken;
- Bij een dosiswijziging van een geneesmiddel in de bestaande therapie. Hierbij is het mogelijk dat de patiënt naast het geneesmiddel met de gewijzigde dosis hetzelfde geneesmiddel met de voorgaande dosis blijft gebruiken;
- Bij omzetting van merk of label. Hierbij is het mogelijk dat de patiënt start met het nieuwe merk of label en het oude merk of label blijft gebruiken.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren

De apotheker verifieert bij de patiënt en/of de voorschrijver of de dubbelmedicatie een weloverwogen keuze is in de farmacotherapie van de patiënt. De apotheker analyseert of het gecombineerde gebruik van de werkzame stoffen kan leiden tot een verhoogde kans op schade of ongemak. De apotheker berekent hiervoor de dosering van de werkzame stoffen die betrokken zijn bij de dubbelmedicatie.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.2 CUMULATIE BIJWERKING

Definitie

Het FTP cumulatie bijwerking betekent dat een gecombineerd gebruik van geneesmiddelen met eenzelfde patroon van bijwerkingen maar uit verschillende farmacotherapeutische klassen voor de patiënt schade of ongemak tot gevolg kan hebben [noot 22 definitie cumulatie bijwerking].

Signaleren

De apotheker signaleert het FTP cumulatie bijwerking middels de medicatiebewakingsmodule en/of door hierop waakzaam te zijn bij toevoeging van een nieuw geneesmiddel met een vergelijkbaar bijwerkingenpatroon aan een middel dat reeds in gebruik is.

Analyse

De apotheker beoordeelt de kans op en de ernst van de mogelijke schade die kan ontstaan door gebruik van de combinatie van de voorgeschreven middelen.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.3 INTERACTIE

Definitie

Het FTP interactie is de klinisch relevante wisselwerking tussen een geneesmiddel en een ander middel [noot 11 definitie FTP interactie].

Signaleren

De apotheker is waakzaam op een verandering in de farmacokinetiek en/of farmacodynamie van het geneesmiddel door het staken van een van de interacterende middelen, omdat dit niet door de medicatiebewakingsmodule wordt gesignaleerd.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren, afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.4 ONGESCHIKTE TOEDIENINGSVORM

Definitie

Het FTP ongeschikte toedieningsvorm betekent dat het voorgeschreven geneesmiddel vanwege de toedieningsvorm niet op de juiste wijze gebruikt kan worden door de patiënt, waardoor het beoogde effect niet wordt bereikt en/of het middel schade of ongemak veroorzaakt [noot 12 definitie FTP ongeschikte toedieningsvorm].

Signaleren

Het FTP ongeschikte toedieningsvorm wordt niet door de medicatiebewakingsmodule gesignaleerd.

De apotheker signaleert de ongeschiktheid van een toedieningsvorm op basis van:

- een beoordeling van het voorschrift;
- patiëntkenmerken die in het AIS zijn gedocumenteerd;
- patiëntkenmerken die hij van de patiënt of van de voorschrijver verneemt.

Zie hoofdstuk 2 en de KNMP richtlijn Ter hand stellen 2.1.1.7.

Analyseren, afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.5 OBSOLETE THERAPIE

Definitie

Het FTP obsoleete therapie betekent dat het voorgeschreven geneesmiddel volgens de professionele behandelrichtlijnen of recente wetenschappelijke inzichten geen plaats meer heeft in de therapie, omdat het geneesmiddel kan leiden tot meer of ernstiger bijwerkingen en/of een minder goed behandelresultaat in vergelijking met de standaardtherapie.

Signaleren

Het FTP obsoleete therapie wordt niet door de medicatiebewakingsmodule gesignaleerd. De apotheker signaleert obsoleete therapie op basis van zijn farmacotherapeutische kennis [noot 13 definitie FTP obsoleete therapie].

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren

De apotheker beoordeelt de effectiviteit van het middel en de kans op en de ernst van mogelijke schade. Zo nodig vraagt de apotheker de indicatie op waarvoor het middel is voorgeschreven. De apotheker vergewist zich dat de patiënt op de hoogte is van de niet optimale balans tussen schade en effectiviteit bij deze behandeling. Vervolgens stelt hij de afhandelingsopties vast en wordt in overleg met de arts en patiënt een keuze gemaakt.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.6 CONTRA-INDICATIE

Definitie

Het FTP contra-indicatie is een patiëntkenmerk dat niet (absolute contra-indicatie) of onder bepaalde voorwaarden (relatieve contra-indicatie) verenigbaar is met het gebruik van bepaalde geneesmiddelen [noot 14 definitie FTP contra-indicatie].

Signaleren

De apotheker signaleert contra-indicaties middels de medicatiebewakingsmodule, mits deze contra-indicaties in het patiëntendossier zijn vastgelegd.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren

De apotheker betreft bij de beoordeling van de contra-indicatie de ernst en het beloop van de ziekte. Voor de interpretatie van de contra-indicatie verminderde nierfunctie verzamelt de apotheker de benodigde labwaarden. Bij contra-indicaties met een mogelijk tijdelijk karakter beoordeelt de apotheker of de contra-indicatie bij de volgende terhandstelling van een geneesmiddel dat een signaal genereert en bij nieuwe patiëntkenmerken nog actueel is.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.7 OVERGEVOELIGHEID

Definitie

Het FTP overgevoeligheid is een vastgestelde niet-dosisafhankelijke bijwerking bij de patiënt door een farmaceutisch product [noot 15 definitie FTP overgevoeligheid].

Signaleren

De apotheker signaleert een overgevoeligheid voor een bepaald farmaceutisch product bij een patiënt middels de medicatiebewakingsmodule, mits deze overgevoeligheid in het patiëntendossier is vastgelegd [noot 5 patiëntkenmerken bij medicatiebewaking].

Analyseren

De apotheker analyseert en beoordeelt of de patiënt opnieuw aan het farmaceutisch product mag worden blootgesteld en welke alternatieven beschikbaar zijn.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen

Als de apotheker een overgevoeligheid niet op een gestandaardiseerde manier in het AIS kan vastleggen, dan registreert hij deze op een andere wijze in het patiëntendossier.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.8 DOSERINGSPROBLEEM

Definitie

Het FTP doseringsprobleem betekent dat bij de voorgeschreven dosering, doseerfrequentie, of gebruiksduur van het farmaceutische product het beoogde therapeutische effect niet wordt bereikt en/of schade of ongemak wordt veroorzaakt [Noot 16 definitie FTP doseringsprobleem].

Signaleren

De apotheker signaleert de volgende doseringsproblemen:

- Overdosering
- Onderdosering
- Onjuiste of suboptimale doseringsfrequentie
- Onjuiste duur van de behandeling

De apotheker signaleert overdosering, onderdosering en onjuiste of suboptimale doseringsfrequentie middels de medicatiebewakingsmodule. Soms zijn er voor een geneesmiddel verschillende indicaties geregistreerd die elk een verschillende normdosering hebben. Alleen als de apotheker bekend is met de indicatie kan hij bij deze geneesmiddelen een afwijking van de standaarddosering of duur van de behandeling signaleren.

De apotheker is waakzaam op het FTP doseringsprobleem bij:

- patiënten met kenmerken waardoor een afwijkende dosering nodig is en voor wie de geautomatiseerde doseringscontrole niet afdoende is, bijvoorbeeld bij een sterk afwijkend lichaamsgewicht/-volume (bijvoorbeeld anorexia, obesitas, amputatie);
- kinderen [noot 17 doseringscontrole bij geneesmiddelen voor kinderen];
- geneesmiddelen die niet dagelijks, maar bijvoorbeeld slechts eens per week gebruikt dienen te worden (bijvoorbeeld methotrexaat);
- geneesmiddelen met een lage of hoge startdosering;
- geneesmiddelen met een minimale of maximale gebruiksduur (bijvoorbeeld antibioticakuren);
- variabele doseerschema's (bijvoorbeeld oncolyticschema's);
- geneesmiddelen die off-label worden gebruikt [noot 18 Medicatiebewaking bij off-label gebruik].

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren

De apotheker berekent de dag- en keerdosis, analyseert de gebruiksduur en het doseerschema van het voorgeschreven geneesmiddel en beoordeelt de juistheid hiervan voor de patiënt. Daarbij houdt hij rekening met de indicatie en overige patiëntkenmerken. Bij kinderen bepaalt de apotheker de optimale dosering aan de hand van het gewicht van de patiënt. Als de apotheker niet beschikt over het gewicht beoordeelt hij of hij de dosering op basis van leeftijd kan controleren. Wanneer off-label gebruik bekend is, bepaalt de apotheker de optimale dosering bij de betreffende indicatie.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.9 ONTBREKEN PREVENTIEVE MEDICATIE

Definitie

Het FTP ontbreken preventieve medicatie houdt in dat bij gebruik van een bepaald geneesmiddel het noodzakelijk kan zijn om preventieve medicatie te gebruiken om schade en/of ongemak van het geneesmiddel te verminderen of te voorkómen [Noot 19 definitie FTP ontbreken preventieve medicatie].

Signaleren

De apotheker is waakzaam op het ontbreken van preventieve medicatie, die niet middels de medicatiebewakingsmodule worden gesignaleerd.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren, afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.

3.10 AFWIJKENDE LABWAARDE

Definitie

Het FTP afwijkende labwaarde betekent dat er schade en/of ongemak kan ontstaan of dat het beoogde therapeutische effect van een geneesmiddel uitblijft doordat een labwaarde buiten het normale bereik ligt of doordat door starten, stoppen of dosiswijzigen van een geneesmiddel een situatie ontstaat waarbij de labwaarde buiten het normale bereik kan komen te liggen [Noot 20 definitie FTP afwijkende labwaarde].

Signaleren

De apotheker signaleert het FTP afwijkende labwaarde. Dit FTP kan alleen gesignaleerd worden indien de apotheker over de labwaarde beschikt. Het verkrijgen van labwaarden is afhankelijk van de medewerking van derden. Zie hoofdstuk 4.3.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Analyseren

De apotheker beoordeelt de labwaarde in relatie tot de referentiewaarde en de patiëntkenmerken.

Zie tevens hoofdstuk 2.

Afhandelen en evalueren

Zie hoofdstuk 2.